

chaelis: *Forradalmi nász*) történeti jelentőségét. Július 31-én, Petőfi halálának évfordulóján nagy emlékünnepelet rendeznek, s a műsor összeállítását Juhász Gyulára bízzák, aki ekkor a „Munkáskultúrbizottság” elnöke volt. A napló szerint az alábbi verseket ajánlotta elmondásra: *A XIX. század költői, A szabadsághoz, A csillagos ég, Respublika, Európa csendes, Beszél a fákkal...* Móra Ferentől alkalmi verset kértek. Ez a *Petőfi a miénk* című vers Móra egyik legradikálisabb költeménye. (A vers megjelent: Tiszatáj, 1954. 1. szám.)

1919. október első napjaiban Juhász Gyula tartott előadást az Eszperantó Egyesület gyűlésén. Ebben a hónapban avatták a Munkásotthon olvasótermét, ahol ünnepi beszédet és zárószót mondott. Közben elszavalta ez alkalomra írt *Új gondolatok* című versét. Október 30-án ünnepelték meg az ószirózsás forradalom első évfordulóját. A francia intervenció csapatok parancsnoksága csak zárt helyen tartott gyűléseket engedélyezett. Így az ünnepélyt a Munkásotthon színháztermében és egy másik termében tartották meg. Az ünnepi beszédet mind két helyen Juhász Gyula mondta a munkások szünni nem akaró tapsa közepette. Szónoklatát így fejezte be: A magyar népköztársaság nem márról holnapra lett, vértanúk, hősök, álmodozók és harcosok százados vetéséből sarjadt.

December elején az Eszperantó Egyesület műsoros estélyt rendezett. Ekkor olvasta fel ez alkalomra írt *Prologusát*. A munkásdalárda jellegét — visszaemlékezések szerint — ugyancsak ő írta:

A mi dalunk győzedelmi dal,
Munkánké lesz a diadal,
Amit mi zengünk nem borús,
Munkát vidám dal koszorúz.

Nincs itt terünk, hogy Juhász Gyula valamennyi szereplését részletezzük. A fentiekből is kiderül, hogy ebben az időben nyoma sincs még az elvonulásnak, magába zárkózásnak. (Egy hónapon belül 4–5 előadás!) De értékes Nagy Dezső dolgozata az egyes versek keletkezési idejének megállapítása s különösen azok történeti háttérének felvázolása szempontjából is.

Kőhegyi Mihály

Debreceni bibliográfia. Alapvető irodalom a város ismeretéhez. Az anyagot gyűjtötték és összeállították: Bata Imre, Lengyel Imre és Varga Zoltánné. Debrecen, 1961. Városi Tanács. 331 l. — **A hatszázéves Debrecen.** Szemelvények a város történetéből. Szerkesztette: Komoróczy György. Debrecen, 1961. Városi Tanács. 466 l.

A *Debreceni Bibliográfia* és *A hatszázéves Debrecen* jubileumi kiadványok. A város történetének sokoldalú feldolgozását tűzi célul mindkettő, a választott műfajnak megfelelő

formában. A Bibliográfia harmincnégy szempont alapján csoportosítja a város ismeretéhez szükséges irodalom 4325 tételből álló jegyzékét, a másik könyv pedig négy fejezetben (*Gazdaság- és társadalomtörténet, Iskolázás, oktatás, nevelés, Közegészségügy, Közművelődés*) dokumentumokkal bizonyított fejlődéstörténetet kíván adni.

Mit nyújtanak ezek a könyvek az irodalomtörténet iránt érdeklődőknek? A *Debreceni Bibliográfia Irodalomtörténet* című fejezete 451, a *Csokonai és Debrecen* című pedig 173 forrásmunka megjelölésével segíti az irodalmi-helyismereti kutatást. De támogatja ezt közvetve a gyűjtemény számos más fejezete is, mint például *A város szellemi élete, a Színészet, színház-történet, A Kollégium története* és lehetne még sorolni a harmincnégyből egyebet is. — A tulajdonképeni irodalmi fejezetekkel kapcsolatban — a gyűjtemény hasznos voltának hangsúlyozott elismerése mellett — két kritikai észrevételt kell tennünk. Általános érdekű, nyilván a könyvben szereplő más szaktudományok vonatkozásában is felvetődő probléma, hogy a címek valóban csak szoros értelemben vett helyismereti érdekű munkákat fednek-e — amint ezt az előző ígéri —, és nem keverednek-e ezekkel olyanok, amelyek Debrecenhez csak helyileg és nem helyismeretileg kapcsolódnak, tehát a szakbibliográfia körébe tartoznának. Irodalomtörténeti vonatkozásban tapasztalható ilyen szerkesztési bizonytalanság, az elvek teljes tisztázása nem történt meg. Különösen szembetűnő az ebből adódó következtetlenség a *Csokonai és Debrecen* című összeállításban. E fejezet bőséges Csokonai-bibliográfiával szolgál, de a felsorolt művek egy része csak annyiban illik ide, amennyiben a *debreceni* Csokonaira vonatkozik. Egy kissé úgy tűnik, hogy egyes irodalomtörténeteszek valamennyi Csokonai-cikke szinte válogatás nélkül helyet kapott, míg más művek, amelyek helyismereti anyagot is tartalmaznak, mint pl. Móríc Zsigmond *Csokonai Vitéz Mihály* vagy Waldapfel József *Az igazi Csokonaija* kívül maradtak a jegyzéken.

A másik észrevételünk inkább formai kérdést érint. A csoportosítás adott módját nem tartjuk szerencsésnek. Az *Irodalomtörténet* című fejezet bibliográfiája irodalmi mozgalmakra vagy egyes írókra vonatkozik, mégis nem ezek állnak a középpontban; a szerkesztők az egyszerűbb, de jóval kevesebb eligazítást nyújtó betűrendet, a tanulmányírók betűrendjét választották. Így a kutatónak magának kell az ilyenformán áttekinthetetlen 451 irodalomtörténeti adatot a szükséges szempontok szerint rendeznie. (Természetesen így is sokkal könnyebb a dolga, mint e bibliográfia megjelenése előtt volt!)

A *Hatszázéves Debrecen* olvasója az irodalomból csak morzsákat kap. A már koráb-

ban felsorolt négy fejezetcím is mutatta, hogy ebből a jubileumi kiadványból – sajnálatos módon – kimaradt a város irodalmi múltjának számbavétele. A közművelődésről szóló rész előszavának néhány bekezdése, a színjátszás irodalmi vonatkozásai és az iskolázással kapcsolatban néhány Csokonai-émlék felidézése nem kárpótol a hiányért. A könyv elején olvasható *Szerkesztői megjegyzéseknek* igazuk van abban, hogy „néhány oldalon” bemutatni az irodalmat tudománytalan lett volna. Azonban a tartalomjegyzékre tekintve azt látjuk, hogy más témákról is száz oldalon

felüli terjedelemben (egyikről meg éppen 188 oldalon) foglalják össze a dokumentumokat, vizsgálják a történeti fejlődést. Ilyen keretben a debreceni irodalmi életről is lehetett volna áttekintést nyújtani. Ez nem zárta volna ki – amit ígéretképpen kapunk – egy későbbi időben megjelenendő, teljesen részletező monográfia lehetőségét-szükségességét. E kiadvány ünnepélyességét, ünnepi teljességét viszont mindenképpen csökkenti a város életére oly karakterisztikus irodalmi fejlődés vizsgálatának elhalasztása.

Tamás Anna

A ROKONTUDOMÁNYOK FOLYÓIRATAINAK MAGYAR IRODALOMTÖRTÉNETI VONATKOZÁSÚ ÍRÁSAI 1961-BEN

Ötödízben jelenik meg a rokontudományok folyóirataiban található magyar irodalomtörténeti írások éves bibliográfiája. Ez a gyűjtemény előzményeihez hasonlóan (Irodalomtörténeti Közlemények, 1957. 4. sz., Irodalomtörténet, 1960. 4. sz. és 1962. 2. sz. stb.) a teljesség igényével gyűjti a rokontudományok folyóiratainak irodalomtörténeti anyagát, tanulmányokat, cikkeket és ismertetések, sőt a nem irodalomtörténeti publikációk szövegében található, ún. „rejtett” bibliográfiai adatokat is felkutatja. Bibliográfiánk gyűjtőköre ezúttal is változatlan, nem periodikus jellegű anyagot, így évkönyveket stb. nem dolgozunk fel. Jelen összeállításunk viszont bővült az 1960-ban szünetelt *Magyar Pedagógia* adataival. – A bibliográfia szerkezete továbbra is az előző évi összeállítások gyakorlatát követi: tudományáganként – mint fejezetenként sorolja egymás alá az egyes periodikákat, s ezen belül szerzői betűrendet alkalmaz. A bibliográfiai adatokat ez alkalommal is annotációkkal látjuk el.

A feldolgozott felvételek száma: 197.

Általános tudományos folyóiratok

Magyar Tudomány

Csapodi Csaba: Az Akadémiai Könyvtár ősnymtatvány-gyűjteményének újabb gyarapodása. [Cikk.] – 1961. 477–481. p.

Fenyő István: Csokonai emlékek. Szerk. Vargha Balázs. Bp. 1960, Akadémiai Kiadó. [Ism.] – 1961. 497–498. p.

Gergely Pál: Pápai-Páriz-album az Akadémia Kézirattárában. [Cikk.] – 1961. 128–132. p.

Hexendorf Edit: Benkő Loránd: A magyar irodalmi írásbeliség a felvilágosodás korának első szakaszában. Bp. 1960, Akadémiai Kiadó. [Ism.] – 1961. 388–390. p.

Horváth Károly: Fenyő István: Reformkori irodalmunk az egykorú orosz sajtó tükrében. Bp. 1959, Akadémiai Kiadó. [Ism.] – 1961. 63–64. p.

Horváth Károly: Sáfrán Györgyi: Arany János és Rozvány Erzsébet. Bp. 1960, Akadémiai Kiadó. [Ism.] – 1961. 712. p.

Klanczay Tibor: Révész Imre: Sinaí Miklós és kora. Adalékok a XVIII. század vég magyar társadalomtörténetéhez. Bp. 1959, Akadémiai Kiadó. [Ism.] 1961. 257 – 258. p.

Mérei Gyula: Nagy Péter: Szabó Dezső az ellenforradalomban. (1919–1923.) Bp. 1960, Szépirodalmi. [Ism.] – 1961. 640–642. p.

Molnár József: Fitz József: A magyar nyomdászat, könyvkiadás és könyvkereskedelem története. Bp. 1959, Akadémiai Kiadó. [Ism.] – 1961. 209–220. p.

Nagy Péter: Az új magyar dráma az elmúlt évadban. [Tan.] – 1961. 729–738. p.

Rejtő István: József Farkas [szerk.]: „Mindenkori újakra készül . . .” I., III. Bp. 1959, Akadémiai Kiadó. [Ism.] – 1961. 495–496. p.

Sarlóska Ernő: Bolyai János házassága a köztudatban és a dokumentumok. [Cikk.] – 1961. 699–709. p.

Szabolcsi Bence: Hatvány Lajos. [Cikk.] – 1961. 181–182. p.

Trencsényi-Waldapfel Imre: Horváth János. 1878–1961. [Cikk és nekr.] – 1961. 545–550. p.

Sarlóska Ernő: Bolyai János házassága a köztudatban és a dokumentumok. [Cikk.] – 1961. 699–709. p.

Szabolcsi Bence: Hatvány Lajos. [Cikk.] – 1961. 181–182. p.

Trencsényi-Waldapfel Imre: Horváth János. 1878–1961. [Cikk és nekr.] – 1961. 545–550. p.

Sarlóska Ernő: Bolyai János házassága a köztudatban és a dokumentumok. [Cikk.] – 1961. 699–709. p.

Szabolcsi Bence: Hatvány Lajos. [Cikk.] – 1961. 181–182. p.

Trencsényi-Waldapfel Imre: Horváth János. 1878–1961. [Cikk és nekr.] – 1961. 545–550. p.

Sarlóska Ernő: Bolyai János házassága a köztudatban és a dokumentumok. [Cikk.] – 1961. 699–709. p.

Szabolcsi Bence: Hatvány Lajos. [Cikk.] – 1961. 181–182. p.

Trencsényi-Waldapfel Imre: Horváth János. 1878–1961. [Cikk és nekr.] – 1961. 545–550. p.

Sarlóska Ernő: Bolyai János házassága a köztudatban és a dokumentumok. [Cikk.] – 1961. 699–709. p.

Szabolcsi Bence: Hatvány Lajos. [Cikk.] – 1961. 181–182. p.

Trencsényi-Waldapfel Imre: Horváth János. 1878–1961. [Cikk és nekr.] – 1961. 545–550. p.

Sarlóska Ernő: Bolyai János házassága a köztudatban és a dokumentumok. [Cikk.] – 1961. 699–709. p.

Szabolcsi Bence: Hatvány Lajos. [Cikk.] – 1961. 181–182. p.

Trencsényi-Waldapfel Imre: Horváth János. 1878–1961. [Cikk és nekr.] – 1961. 545–550. p.

Sarlóska Ernő: Bolyai János házassága a köztudatban és a dokumentumok. [Cikk.] – 1961. 699–709. p.

Szabolcsi Bence: Hatvány Lajos. [Cikk.] – 1961. 181–182. p.

Trencsényi-Waldapfel Imre: Horváth János. 1878–1961. [Cikk és nekr.] – 1961. 545–550. p.

Sarlóska Ernő: Bolyai János házassága a köztudatban és a dokumentumok. [Cikk.] – 1961. 699–709. p.

Szabolcsi Bence: Hatvány Lajos. [Cikk.] – 1961. 181–182. p.

Trencsényi-Waldapfel Imre: Horváth János. 1878–1961. [Cikk és nekr.] – 1961. 545–550. p.

Sarlóska Ernő: Bolyai János házassága a köztudatban és a dokumentumok. [Cikk.] – 1961. 699–709. p.

Szabolcsi Bence: Hatvány Lajos. [Cikk.] – 1961. 181–182. p.

Trencsényi-Waldapfel Imre: Horváth János. 1878–1961. [Cikk és nekr.] – 1961. 545–550. p.